

Mihaela Topolovec

Državni arhiv u Zagrebu, Zagreb

UDK 373.3(497.521)“1859/1945”

930.25(497.521)1859/1945

Primljeno 2006. godine

Pregledni članak

POVIJESNI RAZVOJ PUČKIH / OSNOVNIH ŠKOLA NA ŠIREM PODRUČJU GRADA ZAGREBA – DOKUMENTI DRŽAVNOG ARHIVA U ZAGREBU (1859. – 1945.). 2. DIO.

Namjera ovog rada je prikazati sažete kronološke povijesne bilješke o razvoju škola na području današnjeg sjeveroistočnog dijela grada Zagreba, tzv. Podsljemenske zone, u razdoblju od njihova osnutka do 1945. godine, kada su naselja na tom području egzistirala kao samostalna.

Ovaj tekst je nastavak članka objavljenog u Analima za povijest odgoja Vol. 4 iz 2005. godine u kojem je prikazan povijesni razvoj pučkih škola u Vrapču, Stenjevcu, Podsusedu i Bizeku.¹ Rad se temelji na istraživanju dragocjene dokumentacije pučkih škola u Remetama, Šestinama i Gračanima koja je pohranjena u Državnom arhivu u Zagrebu. Tekst donosi podatke o osnivanju škola, teritorijalnim promjenama pripadajućih školskih općina, fluktuaciji učiteljskog osoblja kao i o samoj školskoj organizaciji i promjenama naziva škola.

U uvodnom dijelu ovog rada objašnjena je uloga arhivskog gradiva škola, s obzirom na sadržajnu strukturu gradiva

Ključne riječi: osnovne škole, Zagreb i okolica, povijest školstva, arhivsko gradivo, 1859-1945. godine, Hrvatski državni arhiv (Zagreb)

Osnovna škola u Remetama

Nastanak naselja Remete, smještenog u sjeveroistočnom dijelu grada Zagreba, na padinama Medvednice, neposredno je vezan uz dolazak pavlinskog reda na to područje i osnutak samostana u 13. stoljeću. Naziv naselja potječe od srednjovjekovne latinske riječi *eremus* (pustinja) kojom su se nazivali pripadnici reda Sv. Pavla pustinjaka. Nakon ukinuća Pavlinskog reda 1786. godine, remetski samostan postaje sjedištem tamošnje župe. Na poziv kardinala Alojzija Stepinca, 1959. godine, u Remete dolaze karmelićani koji do danas upravljaju remetskom župom.

¹ U uvodnom dijelu spomenutog članka autorica donosi kratki povijesni pregled razvoja pučkog školstva na širem području grada Zagreba, kao i važnost arhivskih fondova Državnog arhiva u Zagrebu u istraživanju povijesti školskih ustanova u užem kontekstu i povijesti školstva u širem kontekstu.

Prvi organizirani počeci školstva na ovom području započeli su istodobno s razvojem školstva i u ostalim naseljima na širem području grada Zagreba. Godine 1859., nastojanjem gospodina Pavla Jože, župnika remetskog, pokrenuta je inicijativa za osnivanjem pučke škole na remetskom području. Dne 4. svibnja 1859. godine, na poziv tadašnjeg carskog kraljevskog kotarskog predstojnika Josipa Pukšeca von Murskog², okupljenim je župljanima i općinskim starješinama Remeta predloženo tadašnje loše stanje školstva na remetskom području i obrazložena neophodna potreba za osnivanjem učione koja bi bila temelj za budući prosperitet ove sredine. Pristankom župljana na predloženu ideju, trenutno je sastavljena i potpisana Zakladnica koja je predstavljala i pismenu potvrdu utemeljena škole.³

Dana 4. svibnja 1859. godine ustanovljena je u remetskom samostanu jednora-zredna učiona pod nazivom *Obća pučka učiona u Remetah*.⁴ Nalogom vrhovne županijske oblasti od 24. lipnja 1859. godine škola je dobila i zakonsko odobrenje za početak rada. Školsko područje ove učione obuhvaćalo je sela Remete, Bukovac Donji, Bukovac Gornji, Dolje, Zvečaj, Gračani, Jurjaves i Maksimir.

Pokrovitelj škole, zagrebački kardinal Juraj Haulik, darovao je zemljište za izgradnju školske zgrade; međutim, do realizacije gradnje dolazi tek deset godina kasnije, kada je 1869. godine bila sagrađena nova školska zgrada. Na raspisan natječaj za školskog učitelja nije se prijavio niti jedan osposobljen kandidat, te je natječaj sljedeće godine obnovljen. Za prvog je učitelja izabran i postavljen Dragutin Šur u svojstvu privremenog učitelja čime su ispunjeni svi uvjeti za početak rada škole. Svečano otvorenje održano je u studenom 1861. godine na kojem je prigodni govor održao kardinal Juraj Haulik. U tom je razdoblju i dotadašnji remetski župnik Pavle Joža prebačen u drugu župu, a 1860. godine zamjenjuje ga Mato Pavlec.

Tijekom 1863. godine premješten je ovdašnji učitelj Dragutin Šur na radno mjesto učitelja u pučku školu u Vrapču, a na njegovo mjesto dolazi Antun Kranjčar. Do novih promjena u učiteljskom zboru dolazi već 1866., kada je u jednom kratkom vremenskom periodu predavao Antun Basariček, da bi početkom šk. godine 1967./68. na mjesto učitelja postavljen bio Marko Lenar.

Godine 1869. izgrađena je nova školska zgrada, na zemljištu koje je deset godina ranije, prilikom osnivanja škole, darivao pokrovitelj škole, zagrebački kardinal Juraj Haulik. Škola je početkom 1870. godine započela s radom u novoj školskoj zgradi pod nazivom *Opća pučka škola u Remetama*. Školske godine 1876./1877. dolazi do novih promjena u sastavu učiteljskog tijela, kada je u siječnju 1877. godine, službe lišen učitelj Marko Lenar. Na kratkotrajnu zamjenu postavljen je učitelj Josip Šert, do listopada 1877. godine kada je kao stalan učitelj na školi postavljen Adam Slivarić. Na sjednici Mjesnog školskog odbora iz 1886. godine donosi se zaključak da je zbog kontinuiranog

² Josip Pukšec, rođen u Ogulinu (19. st.?), upravni kapetan Slunjske granične pukovnije. Za svoje vojne zasluge pri zaštiti istočnih granica zapadne Europe dodijeljeno mu je plemstvo i pridodan dodatak imenu Murski. Pukšec bio je otac Eme Pukšec, operne dive poznate kao Ilma de Murska koja je proslavila Hrvatsku diljem svijeta.

³ HR DAZG 187 Državna mješovita pučka škola Remete, sign. 9, Školska spomenica, 1859. – 1935., str. 1.

⁴ Isto, sign. 11, Časna knjiga, 1865. – 1908., str. 2.

porasta broja upisane djece neophodno proširenje postojeće školske zgrade i namještenja još jednog učiteljskog lica. Do realizacije ove odluke dolazi tek u ožujku 1891. godine kada je kao prva učiteljica na ovoj školi započela s radom Danica Rus. Godine 1890. za novog župnika je postavljen Gustav Lepušić koji ju tu dužnost obnašao do 1916. godine, kada mjesnim župnikom postaje Leopold Rusan. Tijekom 1893. godine izdvojeno je naselje Gračani iz Upravne općine Sesvete i pripojeno novoustrojenoj političkoj općini u Šestinama. Na temelju važećih zakonskih propisa su i djeca sa tog područja upućena u tamošnju školu. Intervencijom mještana Gračana djeca su ipak i nadalje ostala pohađati školu u Remetama.⁵ Početkom šk. godine 1893./94. godine premještena je sa ove škole učiteljica Danica Rus, a na njeno mjesto dodijeljena je Marija Jemrić. Do nove promjene u sastavu i strukturi učiteljskog osoblja dolazi već početkom sljedeće školske godine, kada su premješteni sa ove škole i učitelj Adam Sliverić i učiteljica Marija Jemrić, a na njihova mjesta dolaze Stjepana Lepušić i Hermina Bittmannova.

Otpisom Kraljevske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 30. studenog 1897. godine imenovan je Stjepan Lepušić ravnajućim učiteljem na ovoj školi.

U siječnju 1903. godine odvajaju se i naselja Remete i Markuševac od Upravne općine u Sesvetama i pripajaju Upravnoj općini Šestine.⁶ Početkom rada pučke škole u Gračanima, u studenom 1903. godine, dolazi do smanjenja područja remetske školske općine, budući da su izdvojena naselja Gračani, Dolje i Zvečaj i stavljena pod teritorijalnu nadležnost novoosnovane škole.

U ožujku 1903. godine odlazi upravitelj škole Stjepan Lepušić u mirovinu, a na njegovo mjesto je postavljen Vladimir Stahuljak, koji već sljedeće, 1904. godine, odlazi na jednogodišnje obrazovanje u Budimpeštu, a za vrijeme njegove odsutnosti za zamjenu je postavljen Mirko Cajner. Stahuljak se vraća na mjesto ravnajućeg učitelja u listopadu 1905. godine i na toj je dužnosti ostao još sljedeće tri godine, do rujna 1908. godine, kada biva imenovan gradskim kapelnikom u Koprivnici. Godine 1906. upisalo je Općinsko poglavarstvo u Šestinama ovu školu za člana Hrvatskog književnog društva Svetog Jeronima.

Okružnicom Kraljevske kotarske oblasti od 23. studenog 1905. godine proklamirana je potreba uvođenja obuke i podučavanja analfabeta u škole, ali na remetskoj pučkoj školi tečaj nije uspostavljen zbog malog broja prijavljenih. Sljedeće školske godine, 1906./07., održan je besplatan dvomjesečni analfabetički tečaj za odrasle u školi.

Školske godine 1907./08. otvorena su na školi 3 tečaja opetovnice.

Za vrijeme Prvog svjetskog rata nastavna obuka se održavala u vlastitoj školskoj zgradi, ali je polazak djece bio malen i neredovit pa niti napredak nije bio očekivan, te je preko 60 učenika bilo nesposobno za prelazak u viši razred.

Zanimljivo je spomenuti incident koji je u školi izazvalo lokalno stanovništvo prilikom proglašenja slobode i nezavisnosti Trojedne kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, 29. listopada 1918. godine. Lokalno seosko pučanstvo provalilo je u pro-

⁵ Isto, sign. 9, Školska spomenica, 1859. – 1935., str. 9.

⁶ Isto : 17.

storije školske zgrade te, uz aprovizaciju, opljačkalo učiteljev stan, što ga je prisililo da napusti ovo mjesto. Prilikom demoliranja školske zgrade uništen je i odnesen veći dio školskog knjižničkog fundusa. Na mjesto novog učitelja imenovan je, tek u lipnju 1919. godine, Andrija Mihaljević.

Od 1. siječnja 1921. godine Upravna općina Šestine rascijepila se na tri upravne općine: Šestine, Gračani i Markuševac. Školska općina Remete je zajedno sa školskom općinom Gračani potpala pod upravnu općinu Gračani.⁷ Sjedište upravne općine Gračani je u rujnu 1927. godine premješteno iz Gračana u Remete.

Školske godine 1930./31. osnovana je na školi Viša narodna osnovna škola. Iste je školske godine na školi osnovan i Podmladak Crvenog Križa koji je već u prvoj godini svog djelovanja zabilježio veliku aktivnost.⁸

Zaključkom školskog odbora od 5. siječnja 1936. godine, temeljenog na prijedlogu mjesnog župnika Leopolda Rusana, i odobrenjem Ministarstva Prosvjete Kraljevine Jugoslavije od 13. veljače iste godine, škola mijenja naziv u *Državna narodna mješovita osnovna škola Jurja Haulika u Remetama*.⁹ Dvojba oko odabira imena za školu nije postojala, s obzirom na činjenicu da je kardinal bio prvi i najveći dobrotvor ove škole još od vremena dok je škola bila smještena u župnom dvoru u Remetama. Godine 1938., prigodom proslave 650 godina dolaska Pavlina u Remete, 250 godina proglašenja Sv. Josipa za zaštitnika Hrvatske i 125 godina utemeljenja župe Remetske, bila je u Remetama Sv. potvrda prilikom koje je nadbiskup dr. Alojzije Stepinac posjetio i pregledao školu.

U razdoblju Banovine Hrvatske škola nosi naziv *Narodna škola u Remetama*.

Obrađujući i proučavajući arhivsko gradivo škole, utvrđeno je da je za razdoblje Drugoga svjetskog rata količinski sačuvano vrlo malo dokumentacije s relevantnim podacima koji bi koristili pri izradi povijesnih bilježaka o djelovanju škole.

Ustrojenjem Nezavisne Države Hrvatske i donošenjem novoga školskog zakona, Ministarstvo nastave u Zagrebu donijelo je odluku o ponovnoj promjeni naziva škole u *Državna mješovita pučka škola Remete*.

Ime i prezime	Godine
Mato Pavlec, vjeroučitelj	1860. – 1889.
Dragutin Šur, učitelj	1861. – 1863.
Antun Kranjčar, učitelj	1863. – 1866.
Antun Basariček, učitelj	1866. – 1867.
Marko Lenar, učitelj	1867. – 1877.
Josip Šert, učitelj	1877.
Adam Sliverić, upravitelj škole	1877. – 1894.
Gustav Lepušić, vjeroučitelj	1889. – 1916.
Danica Rus, učiteljica	1891. – 1893.

⁷ Isto : 46.

⁸ Isto : 63

⁹ Isto, sign. 10, Školska spomenica, 1935. – 1941., str. 3.

Ime i prezime	Godine
Marija Jemrić, učiteljica	1893. – 1894.
Stjepan Lepušić, upravitelj škole	1894. – 1902.
Hermína Bitmannova, učiteljica	1894. – 1897.?
Vladimir Strahuljak, upravitelj škole	1902. – 1908.
Mirko Cajner, učitelj	1904. – 1905.
Izabela Meizermann, učiteljica	1899. – 1913.
Ivan Simec, učitelj	1908. – 1909.?
Josip Tomičić, upravitelj škole	1909. – 1918.
Anka Marošević, učiteljica	1913. – 1940.
Leopold Rusan, vjeroučitelj	1916. – 19?.
Andrija Mihaljević, upravitelj škole	1919. – 1937.
Zvonko Slivarić, upravitelj škole	1937. – 1945.
Rozalija Stiller, učiteljica	1940. – 1945.

Prilog 1 Popis učiteljskog osoblja i godine njihovog djelovanja na Osnovnoj školi u Remetama u razdoblju od 1860. – 1945. Popis sastavljen na temelju podataka iz arhivskog gradiva.¹⁰

Osnovna škola u Šestinama

Na inicijativu gosp. Ljudevita pl. Raiznera¹¹, velikog suca zagrebačke županije, započela je tijekom 1861. godine gradnja općinske učione na području Šestina. Gradnju škole svojim je donacijama omogućio grof Miroslav Kulmer, poznati šestinski vlastelin, milosrdno poklonivši zemljište i materijal za izgradnju školske zgrade, dok je ostatak potrebnih sredstava omogućila općina. Svečano otvorenje jednorazredne *Obća pučka učiona u Šestinama* upriličeno je 23. studenog 1863. godine, uz nazočnost mnogih lokalnih uglednika između kojih je važno naglasiti prisutnost Franje Husa, kanonika prvostolnog kaptola, Ljudevita pl. Raiznera i Miroslava Kulmera.

Područje ove školske općine obuhvaćalo je sela Šestine, Mlinove, Kraljevac, Deđiće, Lukšiće, Bijenik i Mikuliće. Na mjesto prvog školskog učitelja postavljen je bio Ivan Premužak koji je na toj dužnosti ostao do kraja 1870. godine, kada ga privremeno zamjenjuje Nikola Vuksanović.¹² U ožujku 1872. godine za novog učitelja na ovoj školi je postavljen Slavoljub Culi koji odlazi već u svibnju iste godine, a njegovo mjesto preuzima učitelj Andrija Fijan. Školske godine 1866./67. otvorena je na školi opetov-

¹⁰ Uočeno je nekoliko razlika u sastavu stručnog učiteljskog osoblja i odstupanja u godinama djelovanja učiteljskog osoblja prilikom komparacije autoričinih podataka s podacima objavljenim u tiskanoj monografiji škole; Mamić, Kovačević, Hercigonja [ur.], 140 godina škole Remete, Zagreb, 1999. U slučajevima kada za određene godine nisu postojali podaci ili su podaci upitni, njihovo mjesto je označeno upitnicima.

¹¹ Ljudevit pl. Reizner također je bio jedan od inicijatora osnivanja Pučke učione u Vrapču 1862. godine.

¹² HR DAZG Državna mješovita pučka škola Šestine, sign. 13., Časna knjiga i uspomenica, 1864. – 1933., str. 2.

nica.¹³ Krajem 1870. godine zahvalio se na učiteljskom mjestu Ivan Krst. Premužak, a na njegovo mjesto privremeno dolazi Nikola Vuksanović, do ožujka 1872. godine, kada je za novog učitelja na ovoj školi postavljen Slavoljub Culi. Međutim, već u svibnju iste godine Culi odlazi, a na njegovo mjesto dolazi učitelj Andrija Fijan. U srpnju 1877. godine dolazi do nove promjene u sastavu učiteljskog osoblja kada se A. Fijan zahvalio na dužnosti s obzirom na to da se posvetio višem zvanju na umjetničkom polju, a učiteljsko mjesto šestinske učione dodijeljeno je Gjuri Oljevcu koji na toj dužnosti ostaje do studenog 1891. godine. Za novog je učitelja postavljen Grga Maračić. U prosincu 1891. godine umire velečasni Franjo Košćec, a na njegovo mjesto dolazi novoimenovani župnik Matija Miletić, koji je već ranije počeo podučavati vjeronauk u školi.

Krajem šk. godine 1891./92. financiralo je općinsko poglavarstvo u Stenjevcu popravak školske zgrade tijekom kojeg je izgrađena dodatna školska soba. Radove je nadzirao sam dr. Isidor Kršnjavi, predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu, a prilikom otvorenja novouređenih prostorija, u siječnju 1893. godine, pokrovitelj škole, grof Kulmer, darivao je knjižnicu škole i tim poklonom znatno obogatio postojeći knjižnični fundus. Početkom 1893. godine na školu dolazi nova učiteljica Ida Mlinarić koja preuzima dio obuke. Tijekom 1894. godine, uz potporu i darove mnogih lokalnih uglednika, grofa Miroslava Kulmera, braće Nossan, gosp. Pongratza, župnika Miletića i drugih, uređen je novi školski vrt.¹⁴ Naredbom Visoke kraljevske zemaljske vlade od 16. kolovoza 1901. godine premješten je sa škole učitelj Grga Maračić na pučku školu u Dugom Selu, a tamošnji ravnajući učitelj Josip Bozanić preuzeo je upravu škole u Šestinama.

Na temelju zaključka sjednice općinskog školskog odbora od 24. siječnja 1904. godine uvedena je u školu nerazdijeljena (neprekidna) nastavna obuka od 8.00 do 13.00 sati. Time je škola u Šestinama postala prva škola na području Zagrebačke županije s eksperimentalno organiziranom nastavom.¹⁵ Takav način organiziranja nastave već je bio uveden u prosvjetno naprednijim zemljama i pokazao se prikladnijim budući da se njegovim uvođenjem znatno uvećao polazak škole. Tijekom 1913. godine dužnost upravitelja škole preuzima Marko Horvatić, dotadašnji učitelj pučke škole u Gračanima. Početkom Prvog svjetskog rata, u rujnu 1914. godine, ponovo dolazi do promjena u sastavu učiteljskog osoblja kada mobiliziranog učitelja Marka Horvatića zamjenjuje pripravnik IV. godine Slavko Tomanić. Funkciju vršitelja dužnosti upravitelja škole preuzima Ida Mlinarić, koja u prosincu iste godina preuzima obuku u sva četiri godišta kada Tomanić odlazi. Sljedeće školske godine, dodijeljene su na rad u školu dvije nove učiteljice Štefanija Wolf i Ljubica Tomić. Početkom šk. godine 1916./17. vraća se na svoje radno mjesto Marko Horvatić, a učiteljica Štefanija Wolf biva lišena službe. Za vrijeme Prvog svjetskog rata škola je ostala djelovati u vlastitim prostorijama, ali je polazak škole bio vrlo neredovit.

Početkom sljedeće školske godine 1918./19. godine zbog velikog porasta upisanih učenika, škola je poslala molbu nadležnim institucijama za odobrenje još jednog učiteljskog mjesta. Naredbom zemaljske vlade iz rujna 1918. godine na rad u školi do-

¹³ Isto : 6.

¹⁴ Isto : 40.

¹⁵ Isto : 55.

dijeljena je učiteljica Marija Novosel. Naredbom Županijske kraljevske oblasti Zagreb iz listopada 1918. godine, zbog velikog porasta broja polaznika škole, uveden je na školi paralelni razredni odjeljak I. godišta.¹⁶ Odlukom Kraljevske županijske oblasti u Zagrebu od 11. rujna 1918. godine škola je proširena na četverorazrednu.¹⁷

U ožujku 1920. godine upriličen je na ovoj školi prvi roditeljski sastanak na kojemu je prisustvovalo sveukupno učiteljsko osoblje ove škole, školski odbor, zastupnik općine, javni bilježnik i ravnatelj škole u Gračanima. Tijek sastanaka nije išao predviđenim smjerom i zbog prelaska rasprave u političke vode nije ostvario svoju ciljanu svrhu.¹⁸ Školske godine 1921./22. osnovano je na školi dječje tamburaško društvo pod nazivom *Prvo hrvatsko seljačko mladenačko tamburaško društvo Žica u Šestinama*. Sredinom 1920-ih godina ponovo se aktualizira pitanje slabog polaska djece u školu. Školska uprava optužuje nadležne vlasti da ne poduzimaju nikakve mjere u smislu suzbijanja trenda nepolaska u školu, međutim nadležne institucije se oglašuju na njihove optužbe i zahtjeve. Početkom šk. god. 1922./23. na mjesto upravitelja škole je postavljen Miroslav Bosiljević, koji je tu dužnost obnašao do listopada 1926. godine, kada ga zamjenjuje Petar Davidović, dotadašnji učitelj pučke škole u Draškovićevoj ulici u Zagrebu.

Na temelju Zakona o narodnim školama od 5. prosinca 1929. godine, službeni se naziv škole mijenja u *Državna narodna mješovita osnovna škola Šestine*. U siječnju 1930. godine za novog upravitelja škole je postavljen Eduard Mihoković. Početkom šk. godine 1931./32. Mjesni školski odbor je zatražio odobrenje za nadogradnju i proširenje školske zgrade ili za gradnju nove školske zgrade na Bijeniku. Molba je odbijena od strane Kraljevske banske uprave, a kao razlog je navedena tadašnja ekonomska kriza.¹⁹ Kao odgovor na negativno vladino rješenje, nastojeći dokazati kroničan nedostatak školskih prostorija, odbor donosi odluku da se te iste školske godine ne upisuju djevojčice u I. razred.

Ustrojenjem Nezavisne Države Hrvatske i donošenjem novog školskog zakona, Ministarstvo nastave NDH u Zagrebu je 8. kolovoza 1941. godine donijelo odluku o ponovnoj promjeni naziva škole u *Državna mješovita pučka škola Šestine*. Naredbom Kotarske oblasti u Zagrebu od 9. studenog 1943. godine obustavljena je nastavna obuka u školi, budući da školske prostorije preuzima njemačka vojska. S obzirom na to da nije pronađeno prikladno mjesto za održavanje nastavne buke, škola obustavlja djelovanje do 11. siječnja 1944. godine.²⁰ Nakon završetka rata škola se vraća u vlastite prostorije.

Ime i prezime	Godine
Ivan Kotarski, vjeroučitelj	1863. – 1869.?
Josip Krstit. Premužak, učitelj	1863. – 1870.

¹⁶ Isto : 87.

¹⁷ Isto, sign. 9., Opći spisi, br. 65 / 1918.

¹⁸ Isto, sign. 13., Časna knjiga i uspomenica, 1864. – 1933., str. 89.

¹⁹ Isto : 113.

²⁰ Isto, sign. 12., Opći spisi br. 25 / 1944.

Ime i prezime	Godine
Franjo Košćec, vjeroučitelj	1869. – 1891.
Nikola Vuksanović, učitelj	1870. – 1872.
Slavoljub Culi, učitelj	1872.
Andrija Fijan, učitelj	1872. – 1877.
Gjuro Oljevac, učitelj	1877. – 1891.
Matija Miletić, vjeroučitelj	1891. – 1926.
Grga Maračić, upravitelj škole / ravnajući učitelj	1891. – 1901.
Ida Mlinarić, učiteljica	1893. – 1926.
Josip Bozanić, upravitelj škole	1901. – 1913.
Marko Horvatić, upravitelj škole	1913. – 1914., 1916. – 1922.
Slavko Tomanić, učitelj	1914.
Štefanija Wolf, učiteljica	1915. – 1916.
Ljubica Tomić, učiteljica	1915. – 1930.
Marija Novosel, učiteljica	1918. – 1926.?
Miroslav Bosiljević, upravitelj škole	1922. – 1926.
Katica Davidović, učiteljica	1925. – 1930.
Ivan Novoselac, vjeroučitelj	1926. – 1930.
Petar Davidović, upravitelj škole	1926. – 1930.
Nada Justi, učiteljica	1926. – ?
Ivan Dukić, vjeroučitelj	1930. - ?
Eduard Mihoković, upravitelj škole	1930. - ?
Juraj Salaj, učitelj	1930. - ?
Jelka Šarić, učiteljica	?
Antonija Mrkvička, učiteljica	1930. – ?

Prilog 2. Popis učiteljskog osoblja i godine njihovog djelovanja na Osnovnoj školi u Šestinama u razdoblju od 1863. do 1945. Popis sastavljen na temelju podataka iz arhivskog gradiva.²¹

Osnovna škola u Gračanima

Naselje Gračani smješteno je u sjeveroistočnom dijelu grada Zagreba, na obroncima Medvednice. Spominje se već u 13. stoljeću kao selo u kojem prebivaju gradečki kmetovi. Kroz svoj povijesni razvitak Gračani su se, u odnosu na okolna naselja, isticali relativno velikim brojem stanovništva te su postupno prerastali u najveće podsljemensko naselje na gradskom području. Odlukom biskupa Vrhovca iz 1812. godine, Gra-

²¹ U slučajevima kada za određene godine nisu postojali podaci ili su podaci upitni, njihovo mjesto je označeno upitnicima.

čani su sa okolnim selima ušli u sastav župe Remete. Na temelju upravno-teritorijalne podjele, Gračani i Remete su kao porezne općine potpadali pod nadležnost Upravne općine Sesvete.

Razvojem školstva na ovom području započinje postupno osnivanje ustanova koje pružaju osnovno obrazovanje lokalnom stanovništvu. Prva škola u sjeveroistočnom dijelu grada Zagreba osnovana je 1859. godine u Remetama, a namijenjena je bila za djecu s područja Remeta, Gračana, Gornjeg i Donjeg Bukovca, Dolja, Zvečaja i Maksimira. Tijekom 1893. godine izdvojeno je naselje Gračani iz Upravne općine Sesvete i pripojeno novoustrojenoj političkoj općini u Šestinama. Na temelju važećih zakonskih propisa, i djeca iz Gračana upućena su u pučku školu u Šestinama. Intervencijom mještana Gračana veći dio djece je i nadalje ostao pohađati školu u Remetama, dok je malen dio upućen u šestinsku školu. Uzimajući u obzir veliku udaljenost od Gračana do škola u Remetama i Šestinama, odlučilo je Poglavarstvo upravne općine Šestine, početkom 20. st., sagraditi u Gračanima novu jednorazrednu školu.

Zemljišna zajednica Gračani omogućila je besplatno zemljište za školu, dvorište i vrt, te je tijekom listopada 1904. započela gradnja škole. Škola je s radom započela 21. studenog 1904. godine pod nazivom *Niža pučka učiona u Gračanima*. Na temelju naredbe Odjela za bogoštovlje i nastavu kr. zemaljske vlade od 11. ožujka 1905., određeno je da područje školske općine ove škole obuhvaća naselja Gračani, Dolje, Zvečaj i Bliznec. Za prvog učitelja na školi postavljen je Josip Lauš, a nakon njegova odlaska mjesto učitelja preuzima Franjo Kovačić. Sljedeće školske godine 1906./07. otvorena je na školi opetovnica, a u travnju 1910. godine opetovnica je proširena na 3 tečaja.²² Odlukom Kraljevskog županijskog upravnog odbora od 16. listopada 1911. godine, na temelju prijedloga Mjesnog školskog odbora Gračani od 29. studenog 1910. godine, proširena je škola s jednorazredne na dvorazrednu.²³

Nalogom Kraljevske kotarske oblasti Zagreb od 22. rujna 1912. godine, na školi je od 1. prosinca 1912. započeo s radom analfabetski tečaj.²⁴

Za vrijeme Prvog svjetskog rata škola je ostala djelovati u vlastitim prostorijama, ali je polazak škole bio vrlo neredovit. Od 1. siječnja 1921. godine Upravna općina Šestine rascijepila se na tri upravne općine: Šestine, Gračani i Markuševac. U sastav novoosnovane Upravne općine Gračani ušle su porezne općine Gračani i Remete, a sukladno s time i školske općine Gračani i Remete potpadale su pod nadležnost Upravne općine Gračani. Od 1927. godine sjedište upravne općine Gračani je premješteno u Remete. Na temelju Zakona o narodnim školama iz 1929. godine škola mijenja naziv u *Državna narodna osnovna škola Gračani*.²⁵

U razdoblju Banovine Hrvatske škola nosi naziv *Narodna škola Gračani*.

Školske godine 1940./41. otvorena je na školi Seoska narodna produžna škola.²⁶ Ustrojenjem Nezavisne Države Hrvatske i donošenjem novog školskog zakona, Mini-

²² HR DAZG 183 Državna mješovita škola Gračani, sign. 14, Zapisnici sjednica Mjesnog školskog odbora, 1905. – 1944., str. 48.

²³ Isto : 64.

²⁴ Isto, sign. 2, Opći spisi br. 53 / 1912.

²⁵ Isto, sign. 3, Opći spisi, br. 20 / 1929.

²⁶ Isto, sign. 14, Zapisnici sjednica Mjesnog školskog odbora, 1905. – 1944., str. 172.

starstvo nastave u Zagrebu donijelo je odluku o ponovnoj promjeni naziva u *Državna mješovita pučka škola Gračani*. Za vrijeme Drugog svjetskog rata, u periodu od 1940. do 1943. godine, škola je ostala u vlastitim prostorijama i nastavna se obuka održavala redovito, bez većih prekida. Tijekom 1942. godine, zbog nedostatka prostora, obustavljena je nastava u Seoskoj narodnoj produžnoj školi.²⁷ U prosincu 1943. godine školske je prostorije zauzela njemačka vojska te u njih smjestila mobilizirane prognanike iz današnje Bosne i Hercegovine. Time je onemogućeno održavanje nastave u školi, te su se djeca morala obučavati u drvarnici.²⁸ Nakon završetka rata škola se vraća u vlastite prostorije.

Škola djeluje i danas pod imenom *Osnovna škola Gračani*.

IZVORI

1. HR DAZG 183 Državna mješovita pučka škola Gračani
2. HR DAZG 187 Državna mješovita pučka škola Remete
3. HR DAZG 190 Državna mješovita pučka škola Gračani

LITERATURA

1. Cuvaj, Antun, *Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije : od najstarijih vremena do danas*, sv. 1 - 11, Tisak Kraljevske hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu, Zagreb, 1910. – 1913.
2. Arhivski fondovi i zbirke u SFRJ, SR Hrvatska, Beograd, 1984.
3. Dobronić, Lelja, *Stari vijenac sela oko Zagreba*, Muzej grada Zagreba, Zagreb, 2003.
4. Mamić, Željka; Marija Kovačević; Brankica Hercigonja [ur.], *140 godina škole Remete*, Zagreb, 1999.
5. Kolar-Dugandžić, Božena [ur.], *100 godina škole u Gračanima : 1904.-2004.*, Zagreb, 2005.

Mihaela Topolovec, Zagreb

(Summary)

THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF ELEMENTARY SCHOOLS IN THE SURROUNDINGS OF THE CITY OF ZAGREB – DOCUMENTS IN THE STATE ARCHIVES ZAGREB (1859 – 1945) – PART II

The period of the second half of the 19th century is very important for the development of elementary education in Zagreb and its surroundings.

²⁷ Isto, str. 185.

²⁸ Isto, sign. 5, Opći spisi, br. 141 / 1944.

With the development of civil society and economy there is a greater need for the expansion of education and literacy among wider population, and the existing education could not have met new demands.

With the development of Zagreb new places in its close vicinity develop and there is a spread of elementary schools in the area.

The documentation archived in the State Archives in Zagreb offers insight in the historical development of schools on the territory of present north-east part of Zagreb: Remete, Šestine and Gračani, in the period from their foundation until 1945, when these localities functioned as independent entities.

Key words: elementary schools, Zagreb and its surroundings,
history of education, archival collection, 1859 –1945,
Croatian State Archives (Zagreb)